

H04 - 1991

H04 - 1991

Holland Festival

t
theater

c
concert

Jaarverslag

o
1991

d
dans

o
opera

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Boekenset - Bibliotheek
Herengracht 418
1017 BP Amsterdam
Tel. 020-3739

	INHOUDSOPGAVE	PAGINA
Bestuursverslag	1. Bestuur	3
	2. Programma	4
	3. Samenwerking	6
	4. Zakelijk	8
	5. Organisatie	9
Exploitatieoverzicht	Exploitatieoverzicht	11
Persreacties	Theater	13
	Concerten	14
	Niet-westers	24
	Dans	25
	Opera	29
	Jeugdprogramma	32

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

7.091.792:792.8:785.1:792.5(492.621)(060.555)

J A A R V E R S L A G 1 9 9 1

B E S T U U R S V E R S L A G

De samenstelling van het bestuur van de Stichting Holland Festival is tijdens dit verslagjaar niet gewijzigd:

Prof.dr A. van der Zwan, voorzitter
 Ph. van Tijn, secretaris/penningmeester
 J.A. Blokker
 Drs K.M.T. Ex
 F. de Ruiten

Het bestuur kwam in 1991 negen maal in vergadering bijeen en wel op 3 januari, 1 maart, 3 april, 14 mei, 18 juni, 20 augustus, 28 oktober, 13 november en 11 december.

Beleidsplan

Een belangrijk aandachtspunt was het voorbereiden en vaststellen van het beleidsplan van het Holland Festival voor de periode 1993 - 1996, dat als basis zou dienen voor het subsidieverzoek bij het Ministerie van WVC en de gemeente Amsterdam voor de komende Kunstenplanperiode.

Sponsoring

Voorts is ruimschoots aandacht besteed aan de vormgeving van het Holland Festival toen vast kwam te staan dat de sponsorovereenkomst met de Sdu Ontwerpgroep moest worden ontbonden. Regelmatig is een bestuursdelegatie tezamen met de directie bijeen geweest om de financiering van het optreden van het Théâtre du Soleil mogelijk te maken. Gezien de aan dit optreden verbonden grote financiële consequenties is de exploitatie van deze productie aanvankelijk buiten de reguliere begrotingsopzet gebleven teneinde de voortgang van de overige programmering niet in gevaar te brengen. Mede dankzij de zeer substantiële bijdrage van Credit Lyonnais Bank Nederland en het behoedzaam opereren van een goed samenwerkend team, is het mogelijk gebleken dit gezelschap twaalf maal voor uitverkochte zalen te laten optreden.

Raad voor de Kunst

Samen met de directie bracht een bestuursdelegatie een bezoek aan zowel de Vaste Kamercommissie van Cultuur als de Adviescommissie Holland Festival van de Raad voor de Kunst. In beide gevallen was sprake van een fundamentele en zinvolle discussie over de positie van het Holland Festival in het Nederlandse kunstleven en dat van Amsterdam in het bijzonder. Tijdens beide bijeenkomsten bleek tussen de diverse gesprekspartners een grote mate van overeenstemming te bestaan over de wijze waarop het Holland Festival zich in de toekomst zou dienen te profileren.

Kaartverkoop

Verder besteedde het bestuur aandacht aan de kwestie van promotie en kaartverkoop van het festival. Tijdens het festival werden strikte regels gehanteerd voor het verstrekken van vrijkaarten om op deze wijze een maximale recette-opbrengst te realiseren.

De reeks landenthema's werd in 1991 afgesloten met Spanje als themaland. Met name aan de ontwikkelingen op het terrein van de muziek, de dans en de film in dit land werd veel aandacht besteed.

Muziek

Manuel de Falla, Roberto Gerhard en Luis de Pablo waren de sleutelfiguren in het festival-programma; ze vertegenwoordigen drie periodes in de twintigste-eeuwse Spaanse muziek. Met name Gerhard bleek de grote verrassing onder de Spaanse componisten.

Twee Spaanse ensembles voerden werken van hedendaagse landgenoten uit waarmee, naast werken voor orkest (Albéniz en Halffter), een opera (Granados' 'Goyescas') en werken voor blazers (waaronder 'Catalunya renaixent' van de 'Spaanse' Nederlander Karel Mengelberg) een rijkgeschakeerd beeld werd gegeven van de Spaanse muziekcultuur. Naast dit hoofdthema was er aandacht voor het verschijnsel meerkorigheid (het Radio Filharmonisch Orkest, het Nederlands Kamerkoor en het Asko Ensemble) en niet onvermeld mag blijven Messiaens 'La Transfiguration de Notre Seigneur Jésus-Christ', een productie die tot stand kwam in samenwerking met de VARA-matinee. Vervolgens waren er twee concerten door het Residentie Orkest respectievelijk met werken van Luciano Berio en drie wereldpremières van de Nederlandse componisten Van Emmerik, Boerman en Schat.

Dans

Naast een programma met 'flamenco puro', het hoogtepunt van het dansprogramma, schonk het Holland Festival aandacht aan twee andere Spaanse dansgroepen: Ballet Victor Ullate (Madrid) en Lanònima Imperial (Barcelona). Naast het Spaanse programma werd het dansprogramma gedomineerd door het omvangrijke Kylián-retrospectief: twintig choreografieën van deze uit Tsjechoslowakije afkomstige choreograaf die op dat moment zijn vijftienjarig jubileum vierde als artistiek leider van het Nederlands Danstheater. Tenslotte de manifestatie 'Fresh Traces', bestaande uit moderne dans, theater, film, fotografie, performance en muziek georganiseerd in samenwerking de Meervaart en een choreografie van Patricia Tuerlings door het Groningse dansgezelschap Reflex.

Na een kortstondige onderbreking trad dit jaar Het Nationale Ballet weer als vanouds op met een programma dat werd gepresenteerd als een hommage aan de toen scheidende artistiek leider Rudi van Dantzig.

Theater

Hoogtepunt van het festival was de totaal uitverkochte theaterproductie 'Les Atrides' van het befaamde Parijse gezelschap 'Théâtre du Soleil' van regisseuse Ariane Mnouchkine. In een van de grote hallen van het Rai-gebouw werd een voor deze productie speciale theatteruimte gecreëerd.

Opera

Een belangrijk onderdeel van de programmering betrof het operagedeelte: twee Mozart-opera's, 'Idomeneo', een productie van De Nederlandse Opera, en een voortzetting van de in 1990 gestarte, zeer succesvolle reeks Mozart-opera's onder leiding van John Eliot Gardiner met 'Die Entführung aus dem Serail', Monteverdi's 'Il Combattimento' in combinatie met Theo Loevendies 'Gassir' (eveneens een productie van De Nederlandse Opera) alsmede de eerste uitvoering in Nederland van Luciano Berio's meesterwerk 'Un re in ascolto' en het weergaloze succes op de openingsdag van dit festival: Prokofievs 'Oorlog en Vrede' onder leiding van Edo de Waart met een alom geprezen opmerkelijke zangersbezetting waarvan velen uit Rusland; ook deze productie kwam tot stand in samenwerking met de VARA-matinee.

Zijderoute

In dat jaar was het thema van het regelmatig terugkerende onderdeel niet-westerse muziek en dans, de Zijderoute met groepen uit Oezbekistan, China, Mongolië, Siberië en anderen.

Jeugdvoorstellingen

Het jaarlijks terugkerende jeugdprogramma bestond uit drie onderdelen: de Nieuwe Dansgroep met 'Les Typhons' van choreografe Josette Baiz, Gila Almagor met 'The Summer of Aviya' en het Orkest van de XVIIIe Eeuw met een 'Coupe Spektakel' onder leiding van Frans Brüggen.

Het Holland Festival is in veel opzichten afhankelijk van samenwerking met allerlei organisaties en gezelschappen die een belangrijke rol vervullen in het kunstleven. Het behoort tot onze taak om al deze groeperingen te interesseren voor de programmatische uitgangspunten van het festival zodat er samenhang kan ontstaan in de programmering.

De omroep

Eén van onze belangrijkste partners waar het de muziekprogrammering betreft, is de Nederlandse Omroepstichting; zonder deze instelling en de door het NOB beschikbaar gestelde faciliteiten, te weten drie orkesten en een koor, zou het niet mogelijk zijn een muziekprogramma te ontwikkelen dat recht doet aan onze denkbeelden, namelijk het maken van een muziekprogramma dat zich onderscheidt van het reguliere seizoenaanbod en voornamelijk is gericht op eigentijdse en nog onbekende gebieden van de muziekcultuur. De Nederlandse Omroepstichting heeft vijftien muziekprogramma's in 1991 rechtstreeks via de radio uitgezonden en de omroepvereniging VARA heeft geparticipeerd in twee grote producties.

Orkesten

Van groot belang waren tevens de bijdragen van het Residentie Orkest (tweemaal) en het Rotterdams Philharmonisch Orkest (eenmaal), het koor van het Rotterdams Conservatorium en het Concertgebouworkest. Wat dit laatste orkest betreft, het is tot nu toe zeer moeilijk geweest met de leiding van dit orkest tot overeenstemming te komen over de programmatische inhoud. Van beide kanten is er sprake van de wil om in de toekomst hierover wel tot overeenstemming te komen, maar het zou wel eens tot 1994 of zelfs 1995 kunnen duren - er wordt in deze sector immers lang van te voren gepland - voordat de eerste resultaten hiervan merkbaar zullen zijn. Van grote betekenis voor ons programma is de zeer vruchtbare samenwerking met de verschillende gespecialiseerde ensembles in ons land; het Schönberg Ensemble, het ASKO Ensemble, het Nieuw Ensemble, het Orkest van de XVIIIe Eeuw, behoren tot de zeer gewaardeerde, regelmatig terugkerende gast-ensembles.

De Nederlandse Opera

Ook De Nederlandse Opera behoort tot de vaste participanten van het Holland Festival. Vrijwel elk jaar wordt de door deze instelling in juni uitgebrachte productie in het kader van het Holland Festival tot uitvoering gebracht; alleen als het om herhalingen uit voorgaande seizoenen gaat, wordt daarvan afgezien. Voor De Nederlandse Opera geldt hetzelfde als voor het Koninklijk Concertgebouworkest, namelijk dat het vrijwel niet mogelijk is met deze instelling in een tijdig stadium tot overeenstemming te komen over de programmatische denkbeelden. In feite is het een 'take it or leave it' situatie terwijl dezerzijds het op prijs zou worden gesteld dat hierover met elkaar van gedachten zou kunnen worden gewisseld teneinde de door ons zeer gewaardeerde bijdrage van deze instelling te kunnen laten aansluiten bij de door het Holland Festival ontwikkelde programmatische thema's.

Dansgezelschappen

Met de Nederlandse dansgezelschappen is in het algemeen gesproken een vruchtbare samenwerking gegroeid. In 1990 was als gevolg van een conflict met Het Nationale Ballet inzake de programmering, sprake van een onderbreking van het optreden van dit gezelschap. In 1991 zijn de relaties weer hersteld en het ziet er naar uit dat Het Nationale Ballet ook in de toekomst in het kader van het Holland Festival haar bijdrage zal blijven continueren.

En verder

Naast de bijdragen van bovengenoemde instellingen dienen ook genoemd te worden de Ijsbreker (vijf coproducties), het Kaaitheater en Felix Meritis (één

coproductie), het Filmmuseum (dagelijks gedurende de maand juni twee films gewijd aan de Spaanse cinema), het Koninklijk Instituut voor de Tropen (zeven coproducties) en de Meervaart (drie coproducties).

Uit dit overzicht blijkt hoe belangrijk het voor het Holland Festival is om met allerlei kunstinstellingen in binnen- en buitenland een goed samenwerkingsverband te hebben. Van onze kant zal er alles aan worden gedaan deze samenwerking te behouden en zo mogelijk nog uit te breiden.

Evenals in 1990 kon het Holland Festival in 1991 beschikken over een verhoogd subsidie van het Ministerie van WVC en de gemeente Amsterdam, alsmede het subsidie van het Ministerie van Economische Zaken en de afdeling Economische Zaken van de gemeente Amsterdam.

Sponsoring

De belangrijkste ontwikkeling op het gebied van de sponsoring van het Holland Festival bestond uit het aantrekken van een nieuwe hoofdsponsor, te weten Koninklijke PTT Nederland NV. Het ging hierbij om een verbintenis voor een periode van drie jaar.

Daarnaast waren tijdens dit verslagjaar - evenals in 1990 - Fiat Auto Nederland, Dommelsche Bierbrouwerijen, de Volkskrant en de Sdu Ontwerpgroep sponsor van het festival.

Incidentele sponsors waren Iberia, Drukkerij De Bussy Ellerman Harms en Credit Lyonnais Bank Nederland. Deze laatste heeft door een substantiële bijdrage mogelijk gemaakt dat het omvangrijke project van Théâtre du Soleil door het Holland Festival kon worden gerealiseerd.

Al deze sponsors tezamen droegen voor ruim f 750.000,- bij aan de inkomsten van het festival.

Voorts werd in het kader van het Spaanse programma een belangrijke bijdrage verkregen van de Spaanse overheid.

Coproductiebijdragen werden verkregen van De Ijsbreker en het Nederlands Instituut voor de Dans.

Het Holland Festival werd dit verslagjaar afgesloten met een batig exploitatiesaldo (voor aflossingen Ministerie van WVC en gemeente Amsterdam) van f 359.783,-.

In 1991 vond onder verantwoordelijkheid van het Holland Festival voor de derde maal in Den Haag het Holland Dance Festival plaats. Het exploitatieresultaat van de stichting als geheel bedroeg in 1991 f 561.554,-

De cijfers

In 1991 presenteerde het Holland Festival 59 afzonderlijke producties, met een totaal van 114 voorstellingen. De bezoekcapaciteit was bijna 85.000; het aantal bezoeken bedroeg ruim 68.500 (inclusief de niet-eigen producties). Dit komt overeen met een gemiddelde bezetting van 81%.

Onderverdeeld naar discipline ziet een en ander er als volgt uit:

<u>Discipline</u>	<u>Producties</u>	<u>Voorstellingen</u>	<u>Capaciteit</u>	<u>Bezoeken</u>	<u>Bez.%</u>
Opera	7	20	26.352	22.857	87
Concerten/recitals	19	19	17.716	11.755	66
Dans	19	29	23.223	20.432	88
Theater	4	20	9.560	9.498	99
Jeugdtheater	3	10	2.285	1.394	61
Zijderoute (niet-westers)	6	12	5.400	2.367	44
Film	1	4	400	388	97
Totaal	59	114	84.936	68.691	81

Personeel

Met ingang van het verslagjaar trad Jan van Vlijmen aan als directeur van de stichting; hij volgde in deze hoedanigheid Adriaan 's-Gravesande op, die het festival per deze datum verliet.

Geert Dales beëindigde zijn werkzaamheden als zakelijk leider van het festival per 1 juni 1991; hij werd met ingang van 1 juli 1991 opgevolgd door Peter Swinkels. Gedurende de tussenliggende periode trad Louis Helmer op als zakelijk leider ad interim.

Na afloop van het festival nam Arthur Sonnen afscheid na ruim 11 jaar aan de stichting verbonden te zijn geweest, waarvan de laatste jaren als programmeur theater. Deze vacature is niet ingevuld.

Op 1 september 1991 vertrok Anna Stam als hoofd administratie; zij werd per deze datum opgevolgd door Sylvia van Dijk.

Alma Netten (produktie muziek) verliet het festival per 1 oktober 1991; deze vacature werd niet ingevuld. Het tijdelijk dienstverband met Monica van Steen (produktie theater) werd omgezet in een vast dienstverband als hoofd productie. Wegens ziekte kon Carla Hazewindus vanaf medio maart 1991 haar werkzaamheden niet voortzetten.

Op 31 december 1991 bestond de vaste personeelsformatie derhalve uit 12 personen:

1	Sylvia van Dijk	100%	financiële administratie
2	Carla Hazewindus	100%	publiciteit/ziek
3	Marc Jonkers	60%	programmeur dans
4	Tineke van Manen	60%	secretariaat
5	Babs van Overbeek	100%	pers
6	Elmer Schönberger	40%	programmeur muziek
7	Gabriëlle Schreuzmeijer	100%	financiële administratie
8	Monica van Steen	100%	produktie
9	Jildou Straat	100%	secretariaat
10	Peter Swinkels	100%	zakelijk leider
11	Els Visscher	100%	secretariaat
12	Jan van Vlijmen	100%	directeur

In 1991 hadden de volgende personen een tijdelijk dienstverband:

Lidy Ettema	produktie Holland Dance Festival
Sigi Giesler	produktie Holland Festival
Roy van de Graaf (verv. dienst)	publiciteit
Louis Helmer	produktieleiding Holland Dance Festival
Bettine Heslinga	publiciteit Holland Festival
Henny Knap-Go	fotoarchief
Saskia Roggeveen	kaartenbureau (per 15 maart)
Gwenoële Trapman	produktie Holland Festival
Frank van Weerde (verv. dienst)	kaartenbureau
Anne Wertheim	kaartenbureau (tot 15 maart)
Marijke Wesly	kaartenbureau

Tijdens de voorbereiding van het festival werd gedurende een korte periode een beroep gedaan op:

Saskia Derriks
Anita Soer
Carla van Vark
Eelco van Velzen (stage)

en vele anderen.

Amsterdam, mei 1992

Prof.dr A. van der Zwan
voorzitter

Ph. van Tijn
secretaris/penningmeester

J A A R V E R S L A G 1 9 9 1

EXPLOITATIEOVERZICHT

	Exploitatie 1991	Begroting 1991
Inkomsten		
Ministerie van WVC/K	1.970.835	2.000.000
WVC/K (WAGGS)	79.104	-
WVC/BIS	300.000	300.000
Ministerie van EZ	750.000	750.000
Gemeente Amsterdam/K	806.480	806.000
Gemeente Amsterdam/EZ	100.000	100.000
Spaanse Overheid	197.462	200.000
Fondsen binnenland	5.000	25.000
Coproductiebijdrage Ijsbreker	50.000	50.000
Radio	187.250	200.000
Sponsoring	768.000	800.000
Recettes	648.820	850.000
Diversen *	22.000	50.000
Inkomsten uit publiciteit	4.627	-
Buitengewone baten	68.384	-
	<hr/>	<hr/>
Totaal der inkomsten	5.957.962	6.131.000
 Uitgaven		
Manifestatiekosten	3.259.951	3.327.000
Personeelkosten	1.000.621	1.025.000
Bureaunkosten	282.223	300.000
Huisvesting	83.319	110.000
Verwervingskosten	232.146	225.000
Publiciteit	651.752	500.000
Financieringslasten	88.167	75.000
	<hr/>	<hr/>
subtotaal	5.598.179	5.562.000
Onvoorzien	0	95.000
	<hr/>	<hr/>
Totaal der uitgaven	5.598.179	5.657.000
 EXPLOITATIE 1991	 359.783	 474.000

* Op basis van voorlopige jaarcijfers van 1990 werd dit bedrag begroot op f 188.000,—.

Na definitieve vaststelling van de jaarrekening bleek een negatief resultaat.

Terwille van de vergelijkbaarheid is dit bedrag hier gecorrigeerd met f 138.000,—.

J A A R V E R S L A G 1 9 9 1

P E R S R E A C T I E S

THEATER

Théâtre du Soleil: Les Atrides

Spektakel, talent en aanstellerij

Het werkelijk bijzondere is de spectaculaire aanpak van het geheel; de schitterende theatrale vondsten voor het opkomen en afgaan van de personages; de opwindende dansen van het koor op de stampende, zinderende, telkens van kleur veranderende muziek. Dat is grandioos en in Nederland niet eerder zo vertoond (...) Er kleeft dus wel wat opzichtigheid en aanstellerij aan deze produktie, maar het staat buiten kijf dat er een opmerkelijke en talentvolle poging wordt ondernomen (ook door de uiterst zorgvuldige vertaling) sfeer en werking te achterhalen van deze oergestalten van het Europese drama.

Het Parool, 17 juni 1991, Hans van den Bergh

Soleil tikje routineus in derde deel 'Atriden'

Wat de vormen betreft kun je rustig zeggen dat wie één tragedie heeft gezien, ze alle drie heeft gezien. Dat neemt niet weg dat je je al die uren kunt overgeven aan de bedwelming van Mnouchkine's oriëntaliserend theater en het obsederende tromgeroffel van huismusicus Jean-Jacques Lemêtre. (...) het Théâtre du Soleil is volstrekt authentiek met zijn grabbelton van vormen, waarvoor de inspiratie van de Balkan tot Oezbekistan, van Japan tot Bali reikt. (...) Maar een tragedie à la Mnouchkine zien is een onvergetelijke herinnering en men bespaart zich een reis naar Frankrijk.

Trouw, 18 juni 1991, Hans Oranje

Kaaitheater: Het Trio in mi-bémol

Mozart als lachende derde

Op de golfbewegingen van zijn Trio, van het andante via het menuetto naar het allegretto, construeert Rohmer de stemmingen en stremmingen in een onder het vergrootglas gelegd mini-drama. Kundig doet hij dat, luchtig, onderhoudend, herkenbaar en toch veelzijdig. En hij weet er zelfs, met behulp van dezelfde Mozart, een thriller-achtige component aan toe te voegen. Een aardige inhoud, met dringende behoefte aan een verrassende vorm.

NRC Handelsblad, 6 juni 1991, Pieter Koltman

Prachtig broeierig liefdesduet op Mozarts Trio in mi-bémol

Prachtig. (...) Het Holland Festival (...) haalde de produktie naar Amsterdam. Terecht. Het Trio in mi-bémol is een scherpzinnig, nuchter en op de vierkante millimeter geregisseerd acteer-juweel.

de Volkskrant, 8 juni 1991, Loek Zonneveld

CONCERTEN

Residentie Orkest: Twee concerten van 20e eeuwse muziek uit Italië en Nederland

Langzaam aaneengeregen, rimpelende liederen van troost

Beide stukken zijn licht verteerbaar, tierig en niet zonder ironie. Waar Canticum Novissimi Testamenti over gaat werd bij gebrek aan een tekstblaadje niet recht duidelijk, maar dat deed niets af aan het luisterplezier dat het stuk, vol toespelingen op Middeleeuwse motetten, Renaissance-madrigalen, en Italiaanse volksmuziek, teweeg bracht. Niet minder oorstrelend was het aandeel van de vier klarinetten uit het Residentie Orkest en het Aurelia Saxofoon Kwartet, die met hun gevoileerde rietgeluid, doorspekt met speelse interpuncties en capriolen, de zangers van een schitterende, harmonieuze ondergrond voorzagen. Ook in de onbegeleid gezongen Cries of London leverde het Kamerkoor uitmuntend vocaal vakwerk, al had het wat lossier en brutaler gekund. (...) Dat dat alles uiterst afgewogen en nauwkeurig op zijn plaats viel was voor een belangrijk deel te danken aan de soepele, secure leiding van Arturo Tamayo.

de Volkskrant, 10 juni 1991, Frits van der Waa

Betoverende Berio trekt de massa niet

Met het Haagse ensemble dat aan het eind van de avond pas in orkestformatie onder Arturo Tamayo optrad, werd het een woordloze maar veelzeggende afsluiting van het programma. (...) De klankpracht van het intensief beweeglijke stemmenweefsel dat een klein instrumentaal ensemble en de sopraanpartij gezamenlijk gaande houden, is vaak betoverend. (...) Met dezelfde koorbezetting, nu in een verrassende combinatie met vier saxofoons en vier klarinetten, openbaarde ook dit werk weer de ongekennde genuanceerdheid van Berio's klankfantasie. (...) Dit in ons land toch redelijk goed bekende aantrekkelijke aspect van Luciano Berio's componeren maakte het onbegrijpelijk dat de Concertgebouwzaal maar voor één derde met belangstellenden was gevuld. Er heerste bepaald geen festival-sfeer.

Trouw, 10 juni 1991, Ralph Degens

Residentie Orkest: premières van Nederlandse hedendaagse muziek

Peter Schat is de baas

(...) Dat maakt de bijdrage die het Residentie Orkest in het afgelopen weekeinde leverde, des te belangrijker. Drie Nederlandse composities gingen in première. De veelzijdigheid van het componeren in ons land had niet duidelijker gedemonstreerd kunnen worden. De grootste - misschien moeten we zeggen enige - verrassing: 'De hemel' van Peter Schat, 'twaalf symfonische variaties' omvattend, met een totale tijdsduur van circa drie kwartier. (...) Welnu, voor 'De hemel' is de kwalificatie 'meesterwerk' niet misplaatst (wanneer kon die term voor het laatst in de Nederlandse muziek gebruikt worden?). (...) Schat blijkt zelfs in staat te zijn helder, briljant voor orkest te schrijven. (...) Hier vallen schoonheid van klank en schoonheid van vorm samen. Waar hoor je dat nog? Niet bij Ivo van Emmerik in elk geval. (...) Dit is een combinatie van levenloze klanken, grauw en steriel. Papiermuziek. (...) Nee, dan Jan Boerman. Wie naar zijn muziek luistert, luistert tenminste naar levend materiaal. (...) Hans Vonk en het Residentie Orkest leefden zowel vrijdagavond in Amsterdam als zaterdagavond in Den Haag duidelijk - hoe kan het anders - naar het werk van Peter Schat toe. Dat werd gespeeld met een gevoel voor finesse, met een klankschoonheid die je bij eerste uitvoeringen in welk genre dan ook meestal mist. Vonk dirigeerde met gloed en overtuigingskracht.

Haagsche Courant, 24 juni 1991, Aad van der Ven

CONCERTEN

Een finale als een zon in De Hemel van Schat

Een boeiend programma werd ons gisteravond voorgezet door het Residentie Orkest in de Beurs van Berlage. (...) (Peter Schat:) De inspiratie voor zijn grandioze De Hemel vond de componist in de herfst van 1989 aan het oceastrand van Ohiwa in Nieuw-Zeeland, en in de zomer van 1990, op 12 juli, trok hij de dubbele streep achter een blinkende finale, die als een warme, glanzende zon blijft hangen, natrillend in de ovaties van het enthousiaste publiek. Dankbare muziek tevens voor het orkest, dat onder de bezielende leiding van Hans van Vonk het beste heeft gegeven dat het te bieden had, en dat was zeker niet gering.

NRC Handelsblad, 22 juni 1991, Ernst Vermeulen

Koninklijk Concertgebouworkest: Franse muziek

Superverleidelijke Carmen zet RAI nog niet in vlammen

Enthousiasme was er zaterdagavond weer genoeg bij het 4400 koppige publiek voor het jaarlijkse RAI-concert van het Koninklijk Concertgebouworkest. Toch bleven de traditionele toegifte-afdwingende taferelen van voorgaande jaren een beetje uit. Zowel het programma als de temperatuur in de Zuidhal was deze keer van wat minder tropische aard, wat de ontvlambaarheid van de massa kennelijk ietsje deed afnemen. Dat lag beslist niet aan de kwaliteit die Riccardo Chailly zijn gasten voor zette. (...) Misschien waren de gemoederen voor de pauze niet voldoende verhit geraakt. Het populaire scherzo 'De Tvenaarsleerling' van Dukas deed het, dankzij de puntige en meeslepende uitvoering, nog uitstekend in deze grote ruimte, maar ik vraag mij af of datzelfde gold voor Saint-Saëns' Tweede pianoconcert. De prachtige jonge Franse pianist Jean-Yves Thibaudet gaf daar een flonkerende vertolking van, die niet alleen respect afdwong door zijn briljante technische beheersing, maar minstens zo sterk door zijn heldere, zwierige muzikaliteit. (...) Maria Ewing, (...) Keith Ikaia-Purdy en (...) Philippe Rouillon (...) Dit trio in een scenische opvoering van de opera en gegarandeerd dat de kassa bestormd wordt. Het Nederlands Theater Koor leverde opvallend goede bijdragen aan deze selectie. Chailly bespeelde zowel zijn orkest als zijn publiek op de van hem bekende wijze. Er zijn maar weinig dirigenten die zo'n massagebeuren zo grandioos weten te beheersen zonder water bij de artistieke wijn te doen.

Trouw, 17 juni 1991, Roel van der Leeuw

Chailly wijst weg door sprookjesland in muzikaal volksfestijn

Maar zelden is chef-dirigent Riccardo Chailly zo op dreef als op dit muzikale volksfestijn, waarover hij afgelopen zaterdag voor de zesde maal de scepter zwaaide. (...) Ook al heeft het impressionistisch gecomponeerde L'Apprenti Sorcier van Dukas nog het meest weg van veredelde 'Unterhaltungsmusik' voor kinderen, Chailly's dirigeerstok veranderde tijdens de feestelijke opening in een ware toverstaf. Energiek en geestdriftig wees hij orkest en publiek de weg door sprookjesland, waar de heks en de boze wolf al even onderhoudend bleken als de elfjes en de kabouters. Daarna bracht de Franse pianist Jean-Yves Thibaudet het publiek terug in de realiteit met zijn kernachtige inzet van Saint Saëns' Tweede pianoconcert (...) Thibaudet zwom er doorheen met de kracht, de frisheid en het uithoudingsvermogen van een jonge zalm, terwijl Chailly en zijn orkest garant stonden voor vrijstromend water. De avond werd feestelijk besloten met een selectie uit de opera Carmen van Bizet, waarin de gedeprimeerd ogende en vermoeid klinkende bariton Philippe Rouillon helaas niets, maar Chailly des te meer van de vereiste 'toreadorsmentaliteit' uitstraalde. (...) Alleen mezzosopraan Maria Ewing had van meet af aan de juiste toon te pakken: sensueel, brutaal en met een verbluffend soepele en rijkgeschakeerde stem lapt zij niet alleen beide

CONCERTEN

heren, maar ook de gortdroge ruimte aan haar laars, waarbij het Concertgebouworkest en het Nederlands Theaterkoor haar enthousiast en degelijk ondersteunden.

NRC Handelsblad, 17 juni 1991, Wenneke Savenije

Radio Symfonie Orkest: *La Transfiguration de Notre Seigneur Jésus-Christ*

**Honderd vocalisten brengen Messiaen
enthousiaste hommage**

Zaterdag bood de laatste Vara Matinee van dit seizoen niet alleen de afronding van de serie 'Hommage aan Olivier Messiaen', maar ook een feestelijke finale van het Holland Festival. Het enthousiasme voor de uitzonderlijke uitvoering, maar ook voor de uitzonderlijke compositie, kende geen grenzen. (...) Eerlijk gezegd had ik wel wat moeite met het slotkoraal, waar de spanning steeds weer vanuit de stilte moet worden opgebouwd in een bijna verstikkende lading. Het orkest wist die spanning meestal op te brengen, al liet met name het koper wel eens steken vallen; de koren waren ronduit subliem en de instrumentale solisten nauwelijks minder perfect. Een 'historisch' concert kortom.

NRC Handelsblad, 1 juli 1991, Ernst Vermeulen

Religieus monument Messiaen

Het Holland Festival eindigde zaterdag - officieus - net zo imposant als het op 1 juni - niet-officieel - begon. In beide gevallen ging het om gedenkwaardige uitvoeringen van bijzondere werken; de meest ambitieuze opera van Prokofjev, gedirigeerd door Edo de Waart, en een ontzagwekkend religieus monument van Messiaen, geleid door zijn belangrijkste discipel in Nederland: Reinbert de Leeuw. (...) Als Reinbert de Leeuw de zaak niet met zoveel inzicht en overwicht had aangepakt, dan zou dit muzikale monster ook wel anders hebben kunnen uitpakken. Nu liep zijn visie prachtig parallel met het visionaire aspect van Messiaens partituur.

de Volkskrant, 1 juli 1991, Hans Heg

Radio Filharmonisch Orkest: *Meerkorigheid: van Amsterdam tot Venetië*

Eerbetoon aan Venetië

No hay caminos, hay que caminar ... Andrej Tarkovsky (1987) van Nono, voor zeven instrumentale groepen, is in al zijn autisme een schrijnend en desolaat werk dat sterk aan de letterlijk mono-tone muziek van Scelsi doet denken. Met uiterst zachte, dichte toonclusters, veel stiltes en af en toe een scherp fortissimo schreef Nono een nauwelijks speelbaar, volstrekt in zichzelf gekeerd stuk, met de sfeer van een ingehouden schreeuw van een oneindig wanhopige mens. (...) Dirigent, koor, solisten en orkest gaven blijk van een goed oor voor de expressieve kwaliteiten van een ten onrechte als ongenaakbaar geldend werk uit Stravinsky's laatste scheppingsperiode.

Het Parool, 27 juni 1991, Erik Voermans

Prachtige kerkmuziek uit Venetië

Alle musici op een kluitje, dat is nu eenmaal het handigst, zowel voor de spelers als voor de luisteraars. De meeste concertruimtes zijn ook daarop ingericht. De keerzijde is dat muziekstukken met ongewone opstellingen betrekkelijk weinig worden uitgevoerd. Alleen daarom al was het Venetiaanse programma dat het Holland Festival woensdag in het Concertgebouw had neergezet een evenement. (...) De meest gedenkwaardige en

CONCERTEN

bijzondere belevenis bij dit concert leverden echter de dubbelkorige koorstukken van Gabrieli en Willaert die het Nederlands Kamerkoor, in een simpele stereo-opstelling vanaf de twee zijbalkons de zaal in projecteerde. Het is opvallend hoe goed de Grote Zaal zich leent voor deze schitterende kerkmuziek, gecomponeerd in een tijd dat muzikale spanningen zich afspeelden in gestileerde meerstemmige bewegingen binnen een raamwerk waarin de zuivere drieklank soeverein was. Dat de uitvoering, hoe fraai ook, nog wat vloeiender en leniger gekund had, speelde nauwelijks een rol. Fijn dat er een Holland Festival is om zo'n concert tot stand te brengen.

de Volkskrant, 28 juni 1991, Frits van der Waa

Asko Ensemble: Ives, Webern, Boulez, Van Beethoven, Kurtág

Spektakel Asko in Paradiso

Spektakel bij het Asko Ensemble in Paradiso, gisteravond. (...) (Ives:) Het dik twee minuten durende uitsterven van het 'slotakkoord' was vanwege de fascinerende boventonenspectra een van de aardigste momenten van het concert. Boulez' oeverloze gereutel voor zes instrumentale groepen en een soloklarinet, die beurtelings met alle een dialoog aangaat, kon daar niet tegenop, hoe goed Peter Eggenhuizen zich ook van zijn veeleisende solo-partij kweet. Ook Kurtág was aanmerkelijk interessanter dan zijn Franse confrater, met de Nederlandse première van een geladen en beklemmend stuk. (...) De meeste indruk maakte echter een zeer tedere en expressieve uitvoering van Weberns veel te weinig gespeelde Sechs Orchesterstücke opus 6, ondanks de met de haren erbij gesleepte ruimtelijke effecten. (...) Het genot was er niet minder om.

Het Parool, 21 juni 1991, Erik Voermans

Ruimtelijke excursie in een wereld van losgeslagen demonen

Uiteraard is het niet mogelijk om zo'n complexe ruimtelijke muziek spatgelijk te krijgen, maar dirigent Peter Rundel en de zijnen waren al een heel eind gekomen en er werd geconcentreerd gemusiceerd. Vergeten was het stoere Ives-verhaal, laat staan het wat te gladjes verlopend Boulez-essay, want Kurtágs beklemmend 'stamelen' is zo ongrijpbaar en ontroerend dat daar bijna alles bij verbleekt. Bijna, want dat gold niet voor Weberns Sechs Orchesterstücke opus zes, eigenlijk ook al zo'n verdichting aan beklemmende emoties.

NRC Handelsblad, 21 juni 1991, Ernst Vermeulen

CONCERTEN MUZIEK UIT SPANJE

Barcelona 216:

Nuix, De Pablo, Del Puerto, Luque, Llanas

Kwakkelend Spanje-programma van Holland Festival krijgt kleur

Nu er na de twee "Spaanse" concerten van het afgelopen weekeinde niet meer dan één muzikaal object naar de puinbak werd gedragen hoeft te worden, kunnen we verheugd vaststellen dat er in de tot nog toe wat kwakkelende Spaanse component van het Holland Festival-programma werkelijk een zonnetje begint door te breken. Het puinstuk, een Fluitconcert, waarin componist Albert Llanas tevens een prulleband vol ruisgruis heeft aangebracht, maakte dat het optreden van het ensemble Barcelona 216 zaterdag een tikje teleurstellend eindigde. Maar de overige vijf composities, hoewel niet wereldschokkend, waren in elk geval stimulerend. Opeens is het vooruitzicht op de laatste twee Spanje-concerten (op 26 en 29 juni) een stuk aangenamer.

de Volkskrant, 25 juni 1991, Frits van der Waa

Grupo Koan:

López, De Pablo, Ibarrondo, Encinar, Sotelo, Guerrero

Abstracte kletskoek en suizende oren

Het laatste concert uit het Spanje-thema van het Holland Festival 1991 leverde een redelijke score op. De helft van de uitgevoerde werken was goed en de kennismaking met een van de belangrijke Spaanse groepen in het circuit van de hedendaagse muziek was niet onaardig. Grupo Koan is een van de weinige Spaanse moderne muziek ensembles met een duidelijk profiel. (...) Toch zijn de verschillen groot. Qua uitvoeringsniveau en bezieling blijft Grupo Koan ver achter bij de Nederlandse collega's. De groep maakte, hoezeer dirigent Encinar zich ook in het zweet werkte, enigszins de indruk het na bijna 25 jaar wel gezien te hebben met al die abstracte rommel. Hoewel verwerpelijk, moeten we toch enig begrip voor deze matheid opbrengen. Het manco zit hem in de composities. (...) Het was maar goed dat het programma meer te bieden had, anders zou de Spaanse muziek van Grupo Koan een zeer slechte indruk hebben gemaakt. De eerste opmerkelijke bijdrage van de avond en het enige stuk met duidelijke roots in de Spaanse folklore, was het stuk Aigari van Félix Ibarrondo. Deze componist weet tenminste op originele wijze met vorm en effect om te gaan. (...) Quando il cielo si oscura van de nog jonge Mauricio Sotelo was vooral interessant vanwege de prachtige behandeling van de altsaxofoon. In zeven korte deeltjes zette Sotelo een prachtige karakterschets van de altsax neer. Van ijle sferen met microtonale inflecties tot opgewonden hoogstandjes; schitterend uitgevoerd door Manuel Miján. De enige keer dat Grupo Koan de handen echt enthousiast op elkaar kreeg was in de finale. Als klap op de vuurpijl herhaalde de afdeling slagwerk van de Grupo een al ouder stuk van Francisco Guerrero: Acte Préalable. In dit werk voor vier slagwerkers met een dominerende rol van een massa aan troms en grote troms toonde het ensemble eindelijk de gedrevenheid die je van dit soort groepen mag verwachten. (...) Maar dat het publiek met suizende oren dit deel van het Holland Festival afsloot was niet erg. Dit stuk ging tenminste ergens over, was origineel en betrok de luisteraars liefelijk bij het stuk. Maar het was wel tekenend dat de beste compositie tevens de oudste van het stel was.

Utrechts Nieuwsblad, 1 juli 1991, Rob Overman

CONCERTEN MUZIEK UIT SPANJE

Amsterdams Blazers Collectief: Blanquer, Raxach, Mengelberg

Nieuw Ensemble: Gerhard, Guerrero, Evangelista, De Pablo

Radio Kamerorkest: Guerrero, Halffter, De Falla, Hidalgo

Spaanse avant-garde muziek is magisch en ambachtelijk

Francisco Guerrero (...) kwam in zijn Ariadne (1984) voor strijkorkest niet veel verder dan een driftig Pools tumultuoso, maar Cristóbal Halffter wist wel degelijk een herkenbare signatuur toe te voegen aan zijn al even onmiskenbaar Poolse Tiempo para espacios uit 1975 voor twaalf strijkers en clavecimbel. (...) Van Luis de Pablo werd ook al een muzikale portret-tengalerij uitgevoerd: Libro de imagenes, geschreven in opdracht van het festival (...) In extase raakte ik er niet van. De vrolijkheid uit het speelse deel bleef het langst in de herinnering hangen. (...) Onallegaads vond ik Alegrias (1987) van Manuel Hidalgo (...) Het resultaat is een pop-artachtige, wat kitscherige retoriek die wel de aandacht prikkelt, maar die toch niet echt lang vast kan houden. Bijzonder tenslotte was op het zondagmiddagconcert door het Amsterdams Blazers Collectief een compositie van Karel Mengelberg uit 1934, speciaal geschreven voor de Banda Municipal van Barcelona (...) Een Charles Ives-achtige dolle boel uit 1934, en dit 'Catalonië herboren' oogste groot succes en terecht, want wat Jean Gruter met zijn amateurs bereikte, was ronduit professioneel.

NRC Handelsblad 17 juni 1991, Ernst Vermeulen

De Falla enige lichtpunt in oninteressant Spaans concert

Het wil maar niet vlotten met dat Holland Festivalthema Spaanse muziek. Tot nu toe is er geen enkel succesje geboekt. Een dergelijk evenement moet meer bieden dan een verzameling gedateerde composities. Het programma moet onbekend terrein ontginnen en de luisteraar moet verrassende ontdekkingen kunnen doen. (...) De Spanjaarden schrijven namelijk in een volstrekt achterhaald idioom. Een idioom dat voor menig muzikale liefhebber even vertrouwd is als zijn eigen broekzak. Dat idioom is nauw verwant aan de strenge compositie-methoden van het serialisme. Het is een idioom dat weinig nieuws te bieden heeft en dat door een groot deel van de jongere generatie als passé is verklaard. (...) Het enige lichtpuntje kwam van de oude maestro Manuel de Falla. Zijn klavecimbelconcert (...) is een prachtige vrijage tussen Spaans temperament en Franse invloeden. Het is alsof een danseres de Flamenco danst op de geladen ritmiek van Strawinsky. Alsof een Spaans schilder schildert met de pastelinten van Ravel of Debussy.

Algemeen Dagblad, 18 juni 1991, Oswin Schneeweisz

Olé

De uitvoering van Falla's Klavecimbelconcert door leden van het Radio Kamerorkest en de klaveciniëte Elisabeth Chojnacka was daarentegen een groot succes. (...) Een fascinerend werk dat wat mij betreft vaker uitgevoerd zou mogen worden en het lijkt mij dat zelfs de Spanjaarden dit moeilijk als 'kitsch' kunnen afdoen.

De Groene Amsterdammer, 19 juni 1991, Jacqueline Oskamp

Matig opdrachswerk in Spaans programma

Erg opwindend is het programma met hedendaagse Spaanse muziek dat het Holland Festival dit jaar biedt niet. (...) Clos de Vie van José Evangelista. Het werk ontleent zijn kracht aan de eenvoud en het raffinement waarmee eenstemmig melodisch materiaal wordt gevarieerd en aan de schitterende wijze waarop Evangelista de klankkleur van het ensemble daarbij benut.

CONCERTEN MUZIEK UIT SPANJE

Roberto Gerhards Libra trof wederom door de fantasie en de puur muzikale vrijheid waarmee de componist tamelijk strenge technieken een direct rakende, persoonlijke invulling gaf. Even sterk als de composities van Gerhard en Evangelista, waren de fraai uitgewerkte uitvoeringen die het Nieuw Ensemble onder leiding van Ed Spanjaard van alle geprogrammeerde stukken gaf.

De Telegraaf, 17 juni 1991, Roeland Hazendonk

Arditti String Quartet: Gerhard, Estrada, Guerrero, De Pablo

Verplichte oefening baart gehoest

Niet dat het dubbelportret van de componisten Maurice Ohana en Luis de Pablo een hoogtepunt was. Net zo min als het perfect spelende Arditti String Quartet zondagavond in het Concertgebouw dat was. Nieuwe Spaanse muziek is vooralsnog een verplichte oefening op een gedictieerd thema. Bleek er bij het Rusland-thema, twee jaar geleden, heel wat verrassends te voorschijn te komen; de "oudere" garde nieuwe componisten uit Spanje liet het voornamelijk bij veel technisch vertoon (De Pablo, Gerhard, Guerrero) of stukken met gedateerde en nogal fragmentarisch gebruikte speeltechnieken (Ohana). Zij het aanstekelijk en met overgave uitgevoerd door solisten als Han de Vries, Jacob Slagter en Yumi Nara.

de Volkskrant, 11 juni 1991, Pay-Uun Hiu

Voorbeeldig spel van Arditti Quartet

Alleen in het slot van Sibylle (1986) voor sopraan, slagwerk en band is er een grotere, langer volgehouden spanningsboog en misschien dat men deze rauwe theatraliteit voor Spaans zou kunnen verslijten. Schitterend, om niet te zeggen onnavolgbaar, zoals slagwerker Jean-Pierre Drouet in zijn partij precisie en nonchalance wist te combineren. Voor het overige vielen mij de uitvoeringen nogal tegen - grote namen zijn ook bij uitvoerenden niet altijd een garantie -, maar bij het Arditti String Quartet kwamen we niets te kort. Sterker, ik had meer respect voor de onvoorwaardelijke inzet en technische capaciteiten van deze rasmusici dan voor enkele van de uitgevoerde composities in de typische zestiger jaren-stijl.

NRC Handelsblad, 10 juni 1991, Ernst Vermeulen

Schönberg Ensemble: Gerhard, De Falla

Waar was de zarzuela?

Heel verfijnde muziek, zeer kleurrijk geïnstrumenteerd, die door haar onderliggende kracht en grilligheid gelukkig niet in gefröbel ontaardt. Hoogtepunt tijdens dit concert waren de Siete Haiku uit 1922 voor zang en ensemble, prachtig vertolkt door Graciela Araya, die eerder dit jaar bij de Nederlandse Opera was te zien.

De Groene Amsterdammer, 3 juli 1991, Jacqueline Oskamp

Ebony Band: De Spaanse Burgeroorlog

■ Revueltas combineerde gepassioneerde ■ poëzie met eigen klankkleur

Onder de titel 'Muziek uit de Spaanse Burgeroorlog' stelde Werner Herbers een boeiend programma samen van werken vervaardigd door componisten die tijdens de burgeroorlog in Spanje partij kozen voor de

CONCERTEN MUZIEK UIT SPANJE

linkse republiek en tegen het fascisme. (...) Herbers koos niet zo zeer voor de pure strijdmuziek als voor composities die door hun muzikale inhoud boeien. Daardoor steeg dit concert in kwalitatief opzicht ver uit boven de doorsnee politieke geloofsbelijdenis in muzikale verpakking. Bovendien vond Marjanne Kweksilber ook bij haar voordracht van oorlogsliederen een perfecte balans tussen integere opzweepende retoriek en smaakvolle muzikale expressiemiddelen. (...) Dank zij Marjanne Kweksilbers aangrijpende vocale voordracht en de indringende instrumentale begeleiding werd duidelijk dat vooral Eislers *Kantate auf den Tot eines Genossen* een werk is van bijzonder muzikaal gehalte. Het leeuwedeel van het concert was terecht besteed aan werken van de jong gestorven Mexicaan Silvester Revueltas. (...) Zijn *Hora de Junio* op het van verheven innerlijke passie vervulde gedicht van Carlos Pellicer (gevoelig vertaald door Barber van de Pol) vormde voor mij het artistieke hoogtepunt van de avond. (...) De voordrachtskunstenaar Juan Carlos Tajés en de Ebony Band verleenden aan *Hora de Junio* precies die dramatische spanning die deze ragfijne combinatie van woord- en muziekunst nodig heeft.

NRC Handelsblad, 24 juni 1991, S. Bloemgarten

Kwakkelend Spanje-programma van Holland Festival krijgt kleur

Dirigent en schatgraver Werner Herbers heeft een nu eens feestelijke, dan weer aangrijpende muziekparade samengesteld (...). Herber's Ebony Band (...) blonk en knetterde, de ogen en de stem van Marjanne Kweksilber schoten vonken, en "vocalist" Juan Carlos Tajés raspte met het geluid van authentiek Spaans schuurpapier.

de Volkskrant, 25 juni 1991, Frits van der Waa

Joaquín Achúcarro:
Granados - Goyescas; Albéniz - delen uit Iberia

Radio Symfonie Orkest: Albéniz - Iberia; Granados - Goyescas

Pianist Achúcarro roept het Spanje van exotische sprookjes op

De ongenueanceerde, lusteloze vertoning van het Radio Symfonieorkest onder de weinig bezielende leiding van Antonio de Almeida doofde elk spoorje vuur in *Iberia* van Albéniz en maakte van Granados' grillige opera *Goyescas* een slaapverwekkende geschiedenis waarin zowel het Groot Omroepkoor als de vier solisten werden meegesleept. Wat zo'n honderdvijftig musici niet lukte, bracht gisteravond één musicus tot stand. Uit zijn instrument toverde de Spaanse pianist Joaquín Achúcarro zangstemmen, gitaren en zelfs een heel symfonieorkest. (...) Met een ingetogen passie en een grillig getimede opeenvolging van de muzikale invallen wist hij dat exotische sprookjesland op te roepen dat zo'n enorme aantrekkingskracht uitoefende op componisten als Debussy en Ravel.

NRC Handelsblad, 19 juni 1991, Katja Reichenfeld

Orkest blaast met grof geweld solisten weg

Het is nog vroeg, en er zijn al een paar mooie programma's achter de rug, maar tegelijkertijd begint ook de floppenscore bij het Holland Festival 1991 op te lopen. De alom afgekraakte openingsvoorstelling Idomeneo kan met enige welwillendheid nog gezien worden als een naar de verkeerde kant uitgeslagen weegschaal. En dat de hedendaagse Spaanse muziek tot nog toe weinig opzienbarend lijkt, daar kan het Festival natuurlijk niets aan doen. Het is overigens de laatste keer dat het landentema als verplicht onderdeel in het programmapakket zit. En het is, opnieuw, nog vroeg: uit

CONCERTEN MUZIEK UIT SPANJE

dit thema kan de komende weken best nog wat moois rollen. Maar dat Goyescas, de opera die Enrique Granados in 1916 componeerde, donderdagavond als een dikke klont middenin het Concertgebouw plofte en daar een uur lang vrijwel levenloos bleef liggen had voorkomen kunnen worden.
de Volkskrant, 15 juni 1991, Frits van der Waa

Oié

Gelukkig heeft het Holland Festival niet geaarzeld toch enkele werken van dit driemanschap op het programma te zetten, want sommige composities blijven zonder meer de moeite van het beluisteren waard. (...) Het Radio Symfonie Orkest gaf vorige week een concert met twee bewerkingen: de orkestversie van Iberia en de operaversie van Goyescas, helaas geen van beide een succes. (...) Kortom, een teleurstellende vertoning.
De Groene Amsterdammer, 19 juni 1991, Jacqueline Oskamp

FINAL CHORALE

Final Chorale (Het Slotkoraal) een film van Frank Scheffer

Documentaire tribuut aan Strawinsky's Symphonies

Het door Frank Scheffer gemaakte filmisch essay over de Symphonies, dat tijdens het Holland Festival zondagmiddag in de IJsbreker zijn première zal beleven, is dan ook zeker geen overdreven eerbetoen, maar een schitterend tribuut, uiterst verzorgd van opzet en vormgeving, aan een van de meest fascinerende blazerscomposities uit de twintigste eeuw.

NRC Handelsblad, 20 juni 1991, Ernst Vermeulen

'The Final Chorale' is verrijking

Een film met muziek is net zo gewoon als thee met suiker, maar een film over muziek is nog altijd iets bijzonders. Zeker wanneer het gaat om de Nederlandse regisseur Frank Scheffer. Zijn documentaire over de Amerikaanse componisten John Cage en Elliott Carter kreeg tijdens het Holland Festival van 1988 veel lof toegezwaaid en ook de films die hij in samenwerking met Cage maakte (...) zijn niet onopgemerkt gebleven. (...) want The Final Chorale is een heel fraai stuk werk geworden, dat de nodige verwachtingen schept voor de volgende afleveringen. (...) Het scenario van Scheffer en Pay-Uun Hiu heeft er zorg voor gedragen dat de structuur van het werk op een heldere en voor iedereen begrijpelijke manier wordt blootgelegd. Muzikale motieven worden gekoppeld aan duidelijk onderscheidbare beelden en het commentaar van dirigent Reinbert de Leeuw en Robert Craft en de soms aandoenlijke momenten waarop Stravinsky zelf ten tonele verschijnt, doen de rest. En als dan aan het slot van de film het Nederlands Blazers Ensemble het gehele stuk achterelkaar uitvoert, hoor je opeens méér in de muziek dan ooit. Dat alleen al maakt The Final Chorale tot een voorstelling waar je verrijkt vandaan komt.

Het Parool, 18 juni 1991, Erik Voermans

NIET-WESTERS

Niet-Westers - Zijde-route

Op avontuur langs de Zijderoute van China tot de Wolga

Juist door de ongebruikelijke combinaties van bekende vormen werd het bijwonen van het programma, dat bestond uit zes verschillende voorstellingen, voor de toeschouwer een avontuur. (...) De soms werkelijk unieke optredens bevatten onvergetelijke, ontwapenende momenten. De charme van weinig in optreden geoefende groepen was groot. Vooral de programma's uit de Sovjet-Unie, waaraan haast als criterium gesteld leek te zijn dat iedereen beneden de vijftig niet mee op reis mocht, zorgden voor ontroerende taferelen. Hoogtepunt was het optreden van de Wolgagroep, die na de voorstelling het muziek- en dansfeest voortzette in de hal van de aula van het Tropeninstituut, waar het publiek - soms al met de jas aan - werd uitgenodigd om op de opzweepende muziek mee te dansen.

het Financieële Dagblad, 15 juli 1991, Marcel-Armand van Nieuwpoort

Muqam uit China is snelle vurige operette

Het orkest liep zo gesmeerd, de samenhang was zo perfect, de danspassen pasten zo volmaakt (...) Hun trots was terecht: het muqam ensemble had een perfecte show afgeleverd. (...) Goede arrangementen en dito choreografieën, een prachtige aankleding, een vlotte presentatie, het kan niet op. Nu nog een leider met charisma op het podium en het Oeigoerse Muqam Ensemble kan in Carré. Dat er pas in de toegiften muzikaal iets mis ging is tekenend; voor de vuist weg improviseren, die fase is de groep voorbij.

NRC Handelsblad, 28 juni 1991, Frans van Leeuwen

Muziek Oezbekistan lijdt aan bloedarmoede

Dynamische contrasten waren er nauwelijks, de tempi waren laag, de ruimhartig toegepaste rubato-techniek gaf de muziek nog iets extra trekkerigs. (...) De volksmuziek na de pauze werd ingeluid door een kakelende hobo en een toeterende hoorn van bijna twee meter lang. De zaal veerde op, maar werd vervolgens weer neergedrukt door een herenkwartet dat zelfs in een buurthuisconcours nog geen troostprijs zou winnen. (...) krakkemikig, ouderwets en lijdend aan bloedarmoede. Wel bijzonder en echt volks was de 'kata achoula' (...) Het was een onverwacht moment van authenticiteit in een show die verder gladjes verliep. Prachtige kostuums, een stipte dienstregeling en een finale van de hele groep: de Oezbeekse zijdemarkt leek bij vlaggen wel een Sleeswijk-revue.

NRC Handelsblad, 19 juni 1991, Frans van Leeuwen

DANS

Nederlands Dans Theater: Jirí Kylián Retrospectief

Kylián-overzicht uitbundig feest

De belangrijkste conclusie na het zien van al dit moois is wellicht dat Kylián in de voorbije vijftien jaar een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt. (...) Want als je als toeschouwer anno 1991 terugkijkt op werk dat nog pas vijftien jaar oud is, realiseer je je welk een enorme vlucht de ontwikkeling van de moderne dans in Nederland heeft genomen. En hoe bij het Nederlands Dans Theater de kwaliteit bewaakt is gebleven. (...) Bij Jirí Kylián werd gedanst, in alle gevallen. Het mooiste in 'No More Play' en 'Sweet Dreams', vol humor in 'Sechs Tänze' en het indrukwekkendst in 'Kaguyahime.' (...) Juist in deze choreografie bloeide zijn enorme vakmanschap helemaal open. De combinatie van dans, muziek, toneelbeeld, licht en de ineenstrengeling van wat oudere en heel moderne choreografische opvattingen, vormde een overweldigend epos dat voorlopig als het hoogtepunt van Kylián's oeuvre beschouwd mag worden. Grote indruk maakte ook 'Silent Cries' (...) Praktisch alle voorstellingen van het retrospectief waren uitverkocht. Het publiek was, op een enkele uitzondering na ('Kinderspelen'), razend enthousiast. (...) Het is een duidelijk bewijs dat de Tsjechische grootmeester in de vijftien jaar dat hij choreografieën maakt voor het Nederlands Dans Theater, het allergrootste deel van de vaderlandse dansliefhebbers aan zich heeft verplicht.

het Nieuwsblad, 15 juni 1991, Rinus van der Heijden

Volle zalen voor Kylián-balletten

Het Kylián-Retrospectief (...) is tot nu toe de grootste troef in de danssector van dit Holland Festival. (...) Volle zalen en een bijna doldraaiend publiek.

De Telegraaf, 10 juni 1991, René Frank

Het Nationale Ballet: Hommage aan Rudi van Dantzig

Sobere intensiteit in boertig Les Noces

Ook hier werd goed danswerk geleverd (...) Het meest indrukwekkend echter vond ik *Les Noces* (...) Het thema de rituelen rond een bruiloft op het Russische platteland wordt met uiterst simpele middelen vormgegeven. (...) *Les Noces* moet maar lang op het repertoire van Het Nationale Ballet blijven staan.

NRC Handelsblad, 28 juni 1991, Ine Rietstap

Een prachtig afscheidsgeschenk voor Rudi van Dantzig

Hierbij laat Het Nationale Ballet voor de zoveelste keer zien dat het vooruitstrevendheid weet te paren aan zorg voor historische tradities, door de uitvoering van niet minder dan drie meesterwerken en een ballet dat een eervolle vermelding verdient. (...) De dansers doen door hun kostuums denken aan Russische poppen en het simpele maar sterke decor heeft ook iets van een poppenhuis. Tegelijkertijd voel je ook iets van een oerkracht, een macht die sterker is dan de mens. Hierbij krijgen Nijnska's reidansen het magische karakter van authentieke rituelen. Met een enkele simpele houding of gebaar weet ze ook te suggereren dat het hier gaat om een verbintenis die van generatie op generatie wordt herhaald, en met het bestaan van de mensheid te maken heeft. Er zijn personages zoals de bruid en de bruidegom, maar het ensemble heeft eigenlijk de hoofdrol. Dat vierde hier een triomf. Triomfen werden ook gevierd bij twee moderne meesterwerken.

de Volkskrant, 29 juni 1991, Luuk Utrecht

DANS

Reflex: De Gele Regen

Acht mooie dansers en de hindernis van te veel herhalingen

Patrizia Tuerlings heeft het zichzelf niet gemakkelijk gemaakt door Llamazares' boek in dans te willen vertalen. En het is knap hoe ze de intens sombere sfeer op het podium weet te creëren, zonder van al te voor-spelbare dramatische hulpmiddelen gebruik te maken. Daarmee is ook wel meteen het meest positieve gezegd. Het bewegingsmateriaal in deze pro-duk-tie oogt wat beperkt, want het bestaat veel uit herhalingen en een enkele losse inval. Van een boeiende ontwikkeling in de benauwde gemeen-schap is nauwelijks sprake - de acht mooie dansers ten spijt. Vooral Klaus Jürgens, Josje Manuputty, Tim Galvin en Neel Verdoorn vallen op als sterke bewegers, maar zij kunnen niet voorkomen dat het verzadigingspunt sneller is bereikt dan bedoeld.

de Volkskrant, 17 juni 1991, Gerdie Snellers

Dansgroep Reflex forceert zich voor Holland Festival

(Patrizia Tuerlings 'Een dag te veel':) Door de geringe afwisseling en het ontbreken van een handeling kan de spanning niet 40 minuten lang worden vastgehouden. (...) ('Une ville peut mourir' van de Fransman Philippe Trehet:) Trefzeker verbeeldt Trehet de gemoedstoestand van een groep ontheemden. (...) Dat Reflex een verrukkelijk, vitaal ensemble is, onder-streepte de groep eens te meer in deze opvoering. De hartstocht en de sensualiteit, de bewegingsdrift en het gevoel voor nuances in dynamiek, het is allemaal aanwezig bij de uitvoerenden, die ondanks uitgesproken individuele persoonlijkheden een homogeen gezelschap vormen. De vrouwen in deze groep zijn sterk (...)

het Financieële Dagblad, 1 juli 1991, Marcel-Armand van Nieuwpoort

DANS FRESH TRACES

Randy Warshaw Tere O'Connor The Quartet

Danspresentaties uit New York leveren verrassingen op

In het kader van 'New York Time' traden in de Meervaart onder de titel 'Fresh traces' achtereenvolgens drie jonge groepen op die gelden als de jonge garde van Amerikaanse choreografen. In ieder geval is het opmerkelijk dat deze choreografen niet kiezen voor brave edelgymnastiek die veel Amerikaanse moderne dans zo kenmerkt. Twee van de drie voorstellingen toonden zelfs een opmerkelijke invalshoek. (...) (Randy Warshaw:) Met dit programma toont Warshaw aan dat hij een bekwaam choreograaf is met een prettig ogend idioom, maar hij is niet verrassend. (...) (The Quartet:) De detaillering in sommige fragmenten is soms heel fraai, in het algemeen is de beheersing van de techniek volmaakt, maar de choreografie in haar totaliteit vertoont geen samenballing, wat ongetwijfeld het gevolg is van de collectieve werkwijze. Deze voorstelling kan wel worden beschouwd als een startpunt voor een nieuwe weg, waarbij wellicht de geavanceerde samplemethode van Linton ook in de bewegingscompositie navolging zou kunnen krijgen. De grootste verrassing van de danspresentatie in 'New York Time' was het werk van Tere O'Connor. Zelden heb ik met zoveel verbazing naar een dansvoorstelling zitten kijken. (...) Met dit programma toont Tere O'Connor een interessante, bevlogen ogende authentieke dansvisie. Zijn groep voert het werk met veel overtuigingskracht uit. De originaliteit die uit zijn werk spreekt, wekt de nodige verwachtingen. O'Connor lijkt de potentie te hebben om zich als een belangrijk vernieuwer te ontplooiën.
het Financieële Dagblad, 24 juni 1991, Marcel-Armand van Nieuwpoort

Dans Tere O'Connor: intrigerende extremen en tegenstrijdigheden

De dansen die hij maakt zijn uitermate eigenzinnig en roepen vertwijfelde reacties op, want zij zijn absoluut niet in een bekend concept of vertrouwde stijl te categoriseren. Dat is op zichzelf al belangwekkend, nu bijna alle nieuwe moderne-dansproducties terug te voeren zijn op de vernieuwingen uit de zestiger en zeventiger jaren. (...) Een ongewone en wat mij betreft prikkelende voorstelling die ongetwijfeld volstrekt tegenstrijdige appreciaties teweegbrengt.

NRC Handelsblad, 6 juni 1991, Ine Rietstap

Onduidelijke dans op oorverdovende Händel (The Quartet)

Lest blijkt niet altijd best te zijn, want wat het viertal te bieden had, werd een fikse deceptie. (...) Volkstrekt onduidelijk blijft wat het viertal eigenlijk heeft willen bereiken. Ik heb althans geen enkele ware karakterisering of probleemstelling kunnen ontdekken. Wellicht is het geheel als parodie bedoeld, maar dan was het gewoon niet leuk genoeg. (...) Het enige sterke element was het sobere toneelbeeld van John Monti: een klein ovaal, geblokt vloerdeel en twee veranderbare houten sculpturen. Een voorstelling die bij mij de wens opriep dit stukje te kunnen ondertekenen met Multatuli, want dat pseudoniem geeft precies aan, hoe ik die avond onderging.

NRC Handelsblad, 10 juni 1991, Ine Rietstap

Ballet Victor Ullate Lanònima Imperial

Ullate zet nog geen Spaans accent op Van Manens Tango's

Hoewel 'Simun' een poging tot bezielde danskunst was, bleek het ballet in alle opzichten - opzet, danstaal en vormgeving - een bleek aftreksel van het illustere werk dat Kylián (en ook Christopher Bruce) in dit folklorisch geïnspireerde genre maakt(e). (...) Dit jaar zit het Holland Festival voor het laatst vast aan een landentema. De komst van de groep van Ullate - met vier reprises van hier bekend werk en twee slechte stukken van deze beginnende choreograaf - bewijst dat die formule flink uitgehold is.
Trouw, 24 juni 1991, Isabelle Lanz

Ullate is uitstekend drilmeester

Compositorisch valt er nauwelijks wat op deze strakke choreografie aan te merken, het is een en al mathematische helderheid en overzichtelijkheid wat de klok slaat. Helaas is het machineprogramma nogal fantasieloos. Want na de openingsdans gaat Ullate voornamelijk op herhalingsoefening, wat de bewegingsthema's betreft. (...) Toch kun je je afvragen of het zinvol is dat in het Holland Festival een buitenlandse balletgroep met zoveel Nederlandse stukken komt, vooral gezien het magere buitenlandse dansaanbod in dit festival.
de Volkskrant, 17 juni 1991, Luuk Utrecht

Weinig opzienbarende optredens van Spaanse dansgroepen

Wellicht vertegenwoordigen de moderne dansgroep Lanònima Imperial uit Barcelona en de balletgroep van Victor Ullate binnen de Spaanse context die rol. Maar naar internationale maatstaven gemeten zijn deze groepen weinig opzienbarend. (...) In dit stuk toont Ullate zich geen vindingrijk choreograaf. (...) Het Ballet van Victor Ullate was niet alleen uitgekozen omdat het een interessant repertoire heeft, maar ook omdat de groep vanwege het jeugdige elan van de technisch sterke dansers aantrekkelijk zou zijn. Inderdaad is de groep technisch bekwaam en ook homogeen, maar op het vlak van de artistieke interpretatie zijn de dansers nog zeer onrijp. (...) (Lanònima Imperial:) Helaas raakt de choreograaf in de volgende delen het spoor volledig bijster en verliest hij zich in pretentieuze plaatjesmakerij en quasi-diepzinnig magisch-realistisch theater waarbij bovendien de vaart er volledig uit raakt. (...) Met de presentatie van deze twee groepen in het Holland Festival heeft de Spaanse dans helaas weinig indruk gemaakt. het
Financiële Dagblad, 8 juli 1991, Marcel-Armand van Nieuwpoort

Flamenco in Paradiso

■ Krachtige macho's en intense fandango's

Voor de doorgewinterde aficionados was die zaal dit weekeinde een paradijs: zoveel meeslepende flamenco bij elkaar, zoveel duende, is in Nederland zelden te beleven. Behalve kwaliteit bood het programma variatie.
NRC Handelsblad, 24 juni 1991, Aart Huizer

■ Hoogtepunten uit de flamenco in tien uur
■ hartverscheurende emotie

Feest was het, afgelopen weekeinde in Paradiso in Amsterdam. Twee voorstellingen, aanvang laat in de avond, en een middagconcert resulteerden in zo'n tien uur hartverscheurende emotie, uitbundige vrolijkheid en een laaiend enthousiast publiek. Flamenco puro op z'n best: así se canta, así se baila!
de Volkskrant, 26 juni 1991, Renée Heijnen

OPERA

Rotterdams Philharmonisch Orkest: Berio - Un re in ascolto

Berio's laatste opera prachtig schouwspel

Voor Donald McIntyre (Prospero) geldt dit bovenal. De tragiek van zijn rol was levensecht. En de dynamische Graham Valentine (de acteur Vrijdag) kon zo weggelopen zijn uit de Commedia dell'arte. Het orkest, heel fraai van klank en uiterst genuanceerd, 'vertaalt' de tekst direct, maar blijft dienstbaar aan het totale gebeuren. Kijken en luisteren blijken ongemerkt in elkaar over te gaan. Met *Un re in ascolto* laat Berio opnieuw overtuigend zien en horen dat het Italiaanse muziektheater na 400 jaar niets aan levenskracht heeft verloren.

Utrechts Nieuwsblad, 6 juni 1991, Desirée Staverman

Berio's *Un re in ascolto* is imposante toverkunst

Un re in ascolto is, bij eenmalige beluistering, wat veel om te verwerken en het blijft de vraag waar de opera nu precies over gaat en of ze de in de tekst verwoorde gedachten nu verheldert of verduistert. Maar dat het, zowel muzikaal als theatraal, een imposante, om niet te zeggen luisterrijke, constructie is staat buiten kijf. (...) Berio. Als librettist misschien een goochelaar, als componist absoluut een tovenaars.

de Volkskrant, 6 juni 1991, Frits van der Waa

Asko Ensemble:

Monteverdi - Il Combattimento di Tancredi e Clorinda

Loevendie - Gassir, the Hero

Mythische verhalen van noodlot en strijd

In zijn muziek schildert Loevendie een kleurrijk en in expressie en ritme heel gevarieerd klankdecor bij het verhaal van Gassir: exotisch, lyrisch, stemmig, kwinkelerend breekbaar. In de scène met het waarzeggersritueel van de priesteres verdicht de muziek zich zelfs tot monumentale proporties. (...) De uitvoering door het Asko Ensemble en de zangers gebeurt onder leiding van David Porcelijn in beide stukken met grote inzet en overtuigingskracht.

NRC Handelsblad, 4 juni 1991, Kasper Jansen

Twee prikkelende opera's

De muziek is wonderbaarlijk prachtig, en zo ook de uitvoering, met Maarten Koningsberger (Tancredi), Lorna Anderson (Clorinda) en de schitterende Adrian Martin als testo (verteller). Overigens hadden we ook in Gassir weinig te klagen. Claron McFaddon (patrijs) tastte haar stem bereik op indrukwekkende wijze af en ook Robert Poulton in de titelrol en Lieuwe Visser als Yemni lieten zich van hun beste kanten bezien. Om over het Asko Ensemble onder leiding van David Porcelijn nog maar te zwijgen.

Het Parool, 4 juni 1991, Erik Voermans

Nederlands Philharmonisch Orkest:

Mozart - Idomeneo, re di Creta

Idomeneo: avondje vrije zelfexpressie

De nieuwe productie van Mozarts *Idomeneo*, waarmee zaterdagavond in aanwezigheid van koningin Beatrix, prins Claus en tal van hoogwaardigheidsbekleders het 44ste Holland Festival officieel werd geopend, lokte

OPERA

zoals gebruikelijk dit seizoen bij het publiek in het Amsterdamse Muziektheater weer stormen van boegeroep op. De woede richtte zich op de encenering van de Duitse regisseur Peter Mussbach. Hij maakte van Mozarts meest aangrijpende opera een tamme en taaie voorstelling. (...) Maar bij deze Idomeneo lijkt het aandeel van Brügger helaas ook al net zo 'normaal' en weinig persoonlijk. Als men niet zag of wist dat hier de anders zo gedreven en eigenzinnige Brügger zelf voor het orkest stond, zou men dat zeker niet kunnen vermoeden op grond van wat er klonk. Veel te vlak was het meestal, soms zelfs onvoorstelbaar saai en hopelijk alleen verklaarbaar uit bevangenheid en gebrek aan durf om te spelen op zijn scherpst. (...) Het orkest speelde slechts redelijk tot goed, de tempi waren meestal aan de trage kant, de frasering was eigenlijk heel gewoon. En het ontbrak aan inzet, aan verbeelding, aan intensiteit, aan dramatiek, aan theatraliteit, aan overtuigend realistische effecten. (...) Hoe kon het trouwens, waar men moest kijken naar een even armzalige als pretentieuze uitbeelding die nog het meest leek op een avondje vrije zelfexpressie voor beginners met mime en zang? (...) Het was een opening verder onder het niveau dat het Holland Festival zelf vorig jaar nog in het Concertgebouw stelde met een schitterende semi-scènische uitvoering van Idomeneo onder leiding van John Eliot Gardiner.

NRC Handelsblad, 3 juni 1991, Kasper Jansen

Wat de Duitse theatermaker Peter Mussbach van deze 'Idomeneo' maakt, verdient echter zeker de aanduiding koningsdrama niet. Van de door Mozart extra gedramatiseerde opera seria blijft weinig heel. (...) Verbijsterend is dan ook het na de eerste akte volgende intermezzo, dat het meest wegheeft van een slecht getimede lingerieclame en propaganda voor sm-erotiek. (...) Met het Nederlands Philharmonisch Orkest klopt het echter niet. Dirigent en orkest verstaan elkaar eenvoudig niet. Mogelijk had Brügger meer kunnen bereiken met het aan het NedPho gelieerde Nederlands Kamerorkest, maar dat was voor deze operaproductie niet beschikbaar. (...) Onbedoeld velt de hoofdrol hier het onbarmhartige vonnis over regisseur Mussbach: voor paal staan!

het Financieële Dagblad, 10 juni 1991, Matthijs Smits

Radio Filharmonisch Orkest: Prokofjev - Oorlog en Vrede

Een monstrueuze affaire: een opera met liefst 72 rollen. Tollend van het helse lawaai verliet het publiek het Concertgebouw en als ik had kunnen kiezen tussen nog zo'n uitvoering of de werkelijke belegering van Moskou (het hoofdonderwerp van de opera), dan had ik zeker voor het laatste gekozen. (...) Voor mij vormt het zevende tafereel in de confrontatie tussen Pierre en de losbol Anatol een van de hoogtepunten van de opera. (...) Prachtige muziek met flitsende dialogen in de stijl van Moessorgski: Prokofjev op zijn best, grillig en sarcastisch, in de uitbeelding van snel wisselende scènetjes toonde hij zich een meester in de beste Russische traditie, een verademing ten opzichte van de brute klankexplosies.

NRC Handelsblad, 3 juni 1991, Ernst Vermeulen

(...) Het Festival daarentegen beschouwde de eerste voorstelling van Mozarts Idomeneo, zaterdagavond in het Muziektheater, kennelijk als de echte opening. Want daar zaten de koningin en alle andere genodigden.

Koningsdrama 'Idomeneo' versneden tot erotische klucht

Daverende, zinderende 'oorlogs-opera'

Onmogelijke opera van Prokofjev triomf
Edo de Waart

OPERA

Alleen de ministers Kok en Pronk lieten zich 's middags door Prokofjev overspoelen. Jammer voor al die andere officials. Want "het" gebeurde zaterdag niet in het Muziektheater maar in het Concertgebouw. De behoorlijk lange en in onverkorte versie met 72 verschillende partijen en partijjes bijna onmogelijk te bezetten opera van Prokofjev mondde uit in een triomf voor Edo de Waart, voor het koor en zijn orkest en voor de meeste zangers op het podium.

de Volkskrant, 3 juni 1991, Hans Heg

The English Baroque Soloists/The Monteverdi Choir: Mozart - Die Entführung aus dem Serail

Gardiner brengt Mozart ideaal

Het is John Eliot Gardiner wederom gelukt om met vijf onbekende, jonge zangers een welhaast ideale interpretatie van een Mozart-opera te geven. De semi-scènische uitvoering in het Concertgebouw van 'Die Entführung aus dem Serail' maakte vrijdagavond een verpletterende indruk zonder dat daar enige decors, kostuums of diepgravende regie- ideeën aan te pas kwamen. Een echte Holland Festival-productie, die echter merkwaardig genoeg geen volle zaal trok. (...) Het uitbundige speelplezier waarmee orkest, koor en solisten deze opera brachten, deed het publiek na afloop in luide uitroepen en heftig voetgetrappel losbarsten. Zeer opvallend naast de luide bijval voor alle solisten waren de nog éclantere toejuichingen voor The English Baroque Soloists, Gardiners orkest dat werkelijk alles aan nuances, felle accenten en ritmische opzwependheid uit Mozarts partituur haalde. Voorbeelden te over (...) Een bijzonder geslaagd Mozart-weekeinde dus in het Concertgebouw, dat maar één minpuntje kende: het Monteverdi Choir had jammer genoeg maar twee koortjes te zingen. Was Mozart aanwezig geweest, was hij à la minute in de componeerpen geklommen om voor dit geweldige koor nog gauw wat neer te schrijven.

Trouw, 10 juni 1991, Peter van der Lint

Een ontvoering waarover jaren wordt gesproken

Een uitgelezen cast, een perfect orkest, een stimulerende en kundige dirigent plus ook nog zoiets merkwaardigs als een niet onaardige semi-scènische opvoering - dames en heren in avondkledij op het podium van het Concertgebouw die alle mogelijke moeite doen om het beeld van saaie oratoriumzangers te vermijden: de als "concertante uitvoering" aangekondigde versie van Mozarts Entführung kón gewoon niet mislukken. Sterker nog: net als vorig jaar was de Engelse dirigent John Eliot Gardiner opnieuw verantwoordelijk voor een hoogtepunt in het Holland Festival. (...) Maar het belangrijkste winstpunt blijft dat Gardiner een ongekende rijkdom aan nuances laat horen, inclusief hilarische accenten en ongecompliceerde gein. (...) Met deze luidkeels bejubelde uitvoering toonde Gardiner opnieuw aan dat het verschijnsel "opera-in-concertvorm" in het Concertgebouw floreert.

de Volkskrant, 10 juni 1991, Hans Heg

JEUGDPROGRAMMA

Nieuwe Dansgroep: Les Typhons

Demonisch sprookje voor jeugdig publiek

Maar dit jaar is het wel gelukt en kan de Nieuwe Dansgroep een opmerkelijk spektakelstuk aan het repertoire toevoegen. (...) *Les Typhons* is een vijftig minuten durend demonisch sprookje met verbluffende flair en overtuigingskracht op het toneel gezet door zeven jonge dansers die meer kunnen dan bekwaam een been optillen. En de heftigheid van beweging en vocale uitingen zeer gedisciplineerd weten te hanteren. Ondanks de enkele zwakke plekken is het een geslaagde voorstelling die een jeugdig publiek door de theatraliteit en de vitaliteit ervan zeker zal weten te boeien.

NRC Handelsblad, 13 juni 1991, Ine Rietstap

Voilà, Franse dans op z'n treurigst

Baiz heeft onder meer gedanst bij Galotta, en haar jongste choreografie is weer Franse dans op z'n treurigst: louter leeghoofdigheid en ijdeltuiterij. Dit stuk kan dan ook als smaakbedervend worden gezien voor kinderen vanaf acht jaar. (...) Het maakt een schreeuwerige indruk (...) Tussen de figuren zijn nauwelijks relaties, en het gaat voornamelijk om een aaneenschakeling van dansjes hier en dansjes daar. De dansjes zelf stellen ook weinig voor: ze zijn wel druk maar niet expressief en ze vergen vaak veel energie zonder dat enige noodzaak voelbaar wordt.

de Volkskrant, 17 juni 1991, Luuk Utrecht

Gila Almagor: The Summer of Aviya

Aandoenlijke zomervakantie

(...) En ook de eenakter, gespeeld door Gila Almagor zelf, is een ontroerende voorstelling van hoog niveau. (...) De uitgekende belichting en passende muziekfragmenten vormen samen met de actrice één geheel en onderstrepen haar spel op een natuurlijk aandoende manier. Waardoor 'The Summer of Aviya' een van spanning en emotionaliteit zinderende voorstelling wordt, zonder ook maar één sprankje vals sentiment.

De Gelderlander, 7 juni 1991, Jeanet Zandbergen

Orkest van de XVIIIe Eeuw: Coupe Spektakel

Brüggens orkest geeft amusant voorjaarsfeestje

(...) gezellig sfeertje (...) Dirigent Frans Brüggens moet het als dubbel feestelijk hebben ervaren, want hij kon hiermee zijn aandeel in het Holland Festival van een happy end voorzien. (...) "Een toegift", zo babbelde orkest-directeur Sieuwert Verster, "geef je als aan het eind van een concert een klein wonder gebeurt: de musici kunnen niet ophouden met spelen, het publiek houdt niet op met klappen, de cello's blijven tussen de benen gekleefd..." (werd vervolgd). Het orkest speelde het programma zo elektriserend alsof het telkens door zulke wonderdjes werd getroffen.

Betrokkenheid is een deugd die tien jaar lang kenmerk is van dit orkest en die in belangrijke mate heeft bijgedragen tot het succes.

De Telegraaf, 1 juli 1991, Thiemo Wind

